

Handläggning för ekonomiskt bistånd

Riktlinjer

Diarienummer	Senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarig processägare
SN 2020/0124	2020-08-26	Socialnämnden	Avdelningschef vuxenavdelning

Dokumentets syfte

Riktlinjer är en politiskt beslutad vägledning som anger ramarna för handlingsutrymmet gällande det specifika området som riktlinjerna gäller.

Dokumentet gäller för

"Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd" gäller handläggning av ärenden inom ekonomiskt bistånd. Syftet med riktlinjerna är likabehandling när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning.....	6
1.1 Syfte och tillämpning.....	6
1.2 Utgångspunkter för arbetet.....	6
1.3 Barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser.....	7
1.4 Våld i nära relationer/familjefridsperspektiv.....	7
1.4.1 Handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer.....	8
1.5 Principer för handläggningen.....	8
1.6 Lagstiftning m.m.....	9
2. Allmänt om uppdraget.....	9
2.1 Hjälp till självförsörjning.....	10
2.2 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd.....	10
2.3 Avslag på ansökan om försörjningsstöd.....	11
2.4 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.....	11
2.5 Förebygga felaktiga utbetalningar.....	12
2.6 Korrekta registreringar i verksamhetssystemet.....	13
2.7 Begrepp som används avseende bidragstidens längd.....	13
3. Försörjningsstöd.....	13
3.1 Riksnorm.....	13
3.1.1 Livsmedel.....	14
3.1.2 Kläder och skor.....	14
3.1.3 Lek och fritid.....	14
3.1.4 Barn- och ungdomsförsäkring.....	14
3.1.5 Hälsa och hygien.....	14
3.1.6 Förbrukningsvaror.....	14
3.1.7 Dagstidning, telefon, TV-avgift m.m.....	14
3.2 Förhöjning av normen.....	15
3.3 Kostnader för umgänge med barn.....	15
3.4 Merkostnader vid sjukhusvård.....	16
3.5 Övrigt försörjningsstöd – i förekommande fall och till skälig kostnad.....	16
3.5.1 Boende.....	16
3.5.2 Hushållsel.....	17
3.5.3 Hemförsäkring.....	17
3.5.4 Läkarvård.....	18
3.5.5 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	18
3.5.6 Arbetsresor.....	18
3.6 Boendekostnader.....	18
3.6.1 Hyresrätt.....	18
3.6.2 Deposition – förskottshyra.....	20
3.6.3 Bostadsrätt eller villa.....	20
3.6.4 Andrahandsboende.....	21
3.6.5 Inneboenderum.....	21
3.6.6 Delad lägenhet.....	22

3.6.7 Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn.....	22
3.7 Nödprovning och akut bistånd.....	23
3.8 Vid avslag på försörjningsstöd.....	23
3.9 Sökanden har haft tillräckliga inkomster.....	24
3.10 Personer som tillfälligt vistas i kommunen.....	25
3.11 Försörjningsstöd vid vistelse på institution.....	25
3.11.1 Fickpengar.....	25
3.11.2 Kläder och skor.....	25
3.11.3 Kostnader i samband med egen bostad.....	26
3.11.4 Egenavgift vid vård och behandling.....	26
3.11.5 Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende.....	26
3.11.6 Avgift vid sjukhusvård.....	26
3.12 Löpande beslut.....	27
3.13 Utlandsvistelse.....	27
4. Bistånd till livsföring i övrigt.....	27
4.1 Begravningskostnad.....	28
4.1.1 Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).....	29
4.2 Bredband.....	29
4.3 Diskmaskin.....	29
4.4 Flyttkostnader.....	29
4.5 Färdtjänstavgift.....	30
4.6 Förmedlingsavgift.....	30
4.7 Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	30
4.8 Glasögon eller kontaktlinser.....	31
4.9 Hemtjänstavgift.....	31
4.10 Hemutrustning.....	32
4.10.1 Grundutrustning.....	33
4.10.2 Begränsad grundutrustning.....	33
4.10.3 Hel grundutrustning.....	33
4.11 Juridiska kostnader och stämpelavgifter.....	34
4.11.1 Advokatkostnader.....	34
4.11.2 Stämpelavgifter.....	34
4.12 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet.....	35
4.12.1 Klädustrustning inför institutionsvistelse.....	35
4.12.2 Behov av särskilda kläder eller skor.....	35
4.13 Magasineringskostnad.....	35
4.14 Resor.....	35
4.14.1 Rekreativresor.....	35
4.14.2 Resa till begravning.....	36
4.14.3 Återföreningsresor.....	36
4.14.4 Återvändningsresor.....	36
4.14.5 Resor i samband med umgänge med barn.....	37
4.15 Reparationskostnader.....	37
4.16 Skolkort – SL.....	37
4.17 Skulder.....	38
4.18 Spädbarnsutrustning.....	39
4.19 Tandvård.....	39

4.19.1 Akut tandvård.....	40
4.19.2 Nödvändig uppehållande tandvård.....	40
4.20 Tekniska hjälpmedel.....	41
4.21 Telefonabonnemang.....	42
4.22 Depositionsavgift.....	42
4.23 Tvättmaskin.....	42
5. Olika grupper av sökande.....	43
5.1 Arbetslösa.....	43
5.1.1 Avstängning från arbetslöshetsersättning.....	44
5.1.2 Föräldralediga Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning.....	45
5.2 Sjukskrivna Personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	45
5.2.1 Arbetslösa med sociala och medicinska problem.....	46
5.2.2 Personer med missbruksproblem.....	46
5.2.3 Personer med psykisk ohälsa.....	46
5.3 Studerande.....	47
5.3.1 Vuxenstuderande.....	47
5.3.2 Yrkesvux.....	47
5.3.3 Kurslitteratur.....	47
5.3.4 Studerande som har familj.....	47
5.3.5 Studerande under studieuppehåll.....	48
5.3.6 Ungdomar under 21 år som går i skolan.....	48
5.3.7 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.....	49
5.4 Personer 65 år och äldre.....	49
5.5 Företagare eller personer med fria yrken.....	50
5.6 Inskrivna för kriminalvård/rättspsykiatrisk vård.....	51
5.6.1 Boendekostnad.....	51
5.6.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll-s.k. Fotboja.....	52
5.6.3 Kontraktsvård.....	53
5.6.4 Samhällstjänst.....	53
5.6.5 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten.....	53
5.6.5.1 Reskostnader.....	54
5.7 Utländska medborgare.....	54
5.7.1 EU-medborgare.....	54
5.7.1.1 Uppehållsrätt.....	54
5.7.2 Personer utan uppehållstillstånd.....	56
5.7.2.2 Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige.....	57
5.7.2.3 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	57
5.7.3 Personer med uppehållstillstånd.....	57
5.7.3.1 Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	57
5.7.4 Nordiska medborgare.....	58
Akut nödsituation.....	66
6. Anvisningar för handläggningen.....	67
6.1 Allmänt.....	67
6.2 Ansökan.....	67
6.3 Information.....	67
6.5 Journalanteckningar.....	68
6.6 Grundutredning och genomförandeplan.....	68

6.7.1 Identitet och vistelse.....	69
6.7.2 Inkomster.....	69
6.7.3 Tillgångar.....	69
6.8 Inkomstberäkning.....	70
6.8.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet.....	70
6.8.2 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet.....	71
6.8.3 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet.....	71
6.8.4 Överskjutande inkomst från tidigare månader.....	72
6.8.5 Jobbstimulans.....	72
6.9.3 Bankmedel, aktier, obligationer.....	74
6.9.4 Bosparande.....	74
6.9.5 Pensionssparande.....	74
6.9.6 Barns inkomster och tillgångar.....	75
6.10 Hushållstyper.....	75
6.10.1 Sammanboende med hushållsgemenskap.....	75
6.10.2 Giftna men inte sammanboende.....	76
6.10.3 Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma.....	76
6.10.4 Gymnasiestuderande ungdom.....	77
6.10.5 Inneboende.....	77
6.10.6 Underårig som bildat familj.....	77
6.10.7 Hushåll med underåriga barn.....	78
6.10.8 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna.....	78
6.10.9 Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp.....	78
6.11 Avslagsbeslut och överklagande.....	78
6.11.1 Avslagskoder.....	79
6.11.2 Överklagan.....	79
6.12 Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd.....	79
6.12.1 Återsökning hos Försäkringskassan enligt AFL.....	80
6.12.2 Formella krav vid återsökning enligt AFL.....	80
6.12.3 Handläggning av återsökning.....	81
6.12.4 Återkrav enligt SoL.....	81
6.12.5 Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL.....	82
6.12.6 Handläggning - förskott på förmån eller ersättning.....	83
6.12.7 Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL.....	83
6.12.8 Handläggning- bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning.....	84
6.12.9 Felaktig utbetalning-återkrav enligt 9 kap. 1 §.....	84
6.12.10 Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd.....	85
6.12.11 Ersättningstalan.....	85
6.12.12 Kraveftergift.....	86
6.13 Anmälan vid misstänkt bidragsbrott.....	86
6.13.1 Utredning före anmälan.....	86
6.13.2 Vad en brottsanmälan bör innehålla.....	87
6.13.3 Skadestånd.....	88
6.13.4 Expediering av polisanmälan.....	89

1. Inledning

1.1 Syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är likabehandling när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas.

1.2 Utgångspunkter för arbetet

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete, inte genom ekonomiskt bistånd. Arbete gör den enskilde delaktig i samhället och gör att individen bidrar till samhället vilket stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är bl.a. detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till socialtjänstlagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

I Danderyds kommuns delegationsordning beskrivs vem som är beslutsdelegat i de olika myndighetsbesluten.

Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande följas upp, utvecklas och säkras.

1.3 Barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser

Utredningar om ekonomiskt bistånd ska genomföras med ett barnrättsperspektiv för att säkerställa att barn får sina rättigheter tillgodosedda. Det är särskilt viktigt vid ett långvarigt biståndsbehov.

I biståndsbeslut som berör barn ska barnets bästa särskilt beaktas, i enlighet med 1 kap. 2 § SoL och artikel 3 barnkonventionen.

När ett beslut kan få påtagliga konsekvenser för ett barn ska handläggaren göra en barnkonsekvensanalys, där det framgår hur barnets rättigheter tillgodoses vid ett bifalls- respektive avslagsbeslut. En barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid ansökan om bistånd till akuta matpengar, hyres- eller elskuld, umgängesresor samt ansökningar som direkt avser barnet. Det ska också göras inför beslut om rådrom för att sänka hushållets boendekostnad. I barnkonsekvensanalysen är det viktigt att beakta att vårdnadshavarna ges möjlighet att ta sitt försörjningsansvar, både på kort och på lång sikt.

1.4 Våld i nära relationer/familjefridsperspektiv

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i samband med familjerelaterat och hedersrelaterat våld.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får den enskildes ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot alltid behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om den enskilde själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hennes ekonomiska behov. Att hänvisa till sambo/makes försörjningsskyldighet ska som regel inte ske i det akuta skedet.

I samband med familjerelaterat våld där den enskilde flyttar till eget boende öppnas en separat akt på vederbörande. Detta gäller även om de är gifta.

En enskild, som är utsatt för våld eller andra övergrepp, har rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser i den kommun dit han eller hon vill flytta och bosätta sig permanent. Denna reglering är inte begränsad till kvinnor

och inte heller till att övergreppen ska ha begåtts av en närstående. Vilka personer som ska anses ha behov av att flytta på grund av våld och andra övergrepp får avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes situation, men omfattar i vart fall den som har skyddade personuppgifter. Behovet av att flytta ska vara styrt av den enskildes utsatta situation och även behovet av insatser ska följa av situationen. Om ärendet rör barn måste barnets situation särskilt uppmärksammas och hänsyn tas till barnets bästa. Ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i kommunen och hänsyn ska inte tas till att sökandens behov är tillgodosedda i bosättningskommunen. Bosättningskommunen är skyldig att bistå i utredningen. Se vidare meddelandeblad¹ från Socialstyrelsen.

1.4.1 Handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer

Socialkontorets fortsatta utvecklingsarbete mot våld i nära relationer utgår från det resultatmål som beslutats av socialnämnden 2014. ”Socialkontoret har metoder för att upptäcka och erbjuda anpassat stöd till personer som är eller har varit våldsutsatta”. Som grundläggande stöd i handläggningen av våldsutsatta har socialkontoret upprättat en handlingsplan med bilaga/ checklista, som antagits av socialnämnden i Danderyds kommun.

Omfattningen av våld i nära relationer ska kartläggas årligen, genom att varje enskild handläggare tar fram statistik angående antal relationsvåldsärenden utan barn, relationsvåldsärenden med barn, beslutade insatser, våldsutövare som genomgått behandling, antal genomförda FREDA (bedömningsmetod för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer) samt antal barn och ungdomar som erhållit stöd genom t.ex. trappan samtal.

Från och med den 1 oktober 2014 gäller Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer SOSFS 2014:4. Dessa föreskrifter ska tillämpas i socialnämndens och vårdgivarens arbete med:

1. Barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta), och
2. Barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående (barn som bevittnat våld)

1.5 Principer för handläggningen

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas. En helhetsbedömning av den

sökandes behov och förmåga ska alltid göras när en person eller familj är aktuell hos socialtjänsten. Hur socialtjänsten internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det socialtjänstens sak att samordna allt bistånd som ges.

Noggrannhet vid handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i verksamhetssystemet.

1.6 Lagstiftning m.m.

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (2001:453), SoL, förvaltningslagen (2017:900), FL, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, och kommunallagen (2017:725), KL.

Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar och förordningar såsom socialtjänstförordningen 2001:937, bidragsbrottslagen (2007:612), SFS (2019:653) Lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, äktenskapsbalken (1987:230), Äkt, sambolagen (2003:376), föräldrabalken (1949:382), FB, lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), Lag (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, m.fl.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas i någon rättsdatabas på internet.

2. Allmänt om uppdraget

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning.
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

2.1 Hjälp till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras att ansöka om ersättning hos Försäkringskassan.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Det är viktigt att familjer som är nyanlända till Sverige och Danderyd snabbt skaffar sig egen försörjning då forskning har visat att barn i familjer med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

Arbets sättet ska vara strukturerat och en genomförandeplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Genomförandeplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas.

2.2 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

En stor andel av de som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. En del av dessa personer är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Den som sökt arbete på ett strukturerat sätt under en tid utan att få ett arbete ska erbjudas insatser för att öka den enskildes möjligheter att få arbete.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på Arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i kompetenshöjande verksamhet, praktik, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad genomförandeplan. Människor har som regel betydande resurser även då det många gånger finns svårigheter i livet av olika slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra delar inom socialtjänsten eller från regionen.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med konsultläkare, vårdcentraler, Försäkringskassan och psykiatri. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsföra. Vid långvarig eller kronisk sjukdom som innebär arbetsoförmåga krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

2.3 Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Om det finns barn i hushållet ska en barnkonsekvensanalys göras. Efter att överklagan inkommit kan bedömning i det enskilda fallet leda till att reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behov såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

2.4 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg

och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Följande frågeställningar ska utredas:

- Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?
En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.
- Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?
Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studie-
stödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, regionen, Migrationsverket eller Kriminalvården.
- Vilket bistånd ska beviljas?
Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och dessa riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

2.5 Förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller.

Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende, folkbokföring, uppehållstillstånd, vårdnadshavare för barn i hushållet samt om personen är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, ska också alltid göras.

Det finns några omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt bör uppmärksammas. Det gäller:

- Att sökande har en make/maka som inte vistas i landet.
- Att sökanden egentligen är sammanboende.
- Att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i landet.
- Att den sökande samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun.
- Att den sökande har inkomster av svartarbete eller undanhåller

tillgångar.

Det är mest kostnadseffektivt att göra de nödvändiga kontrollerna redan innan beslut om utbetalning fattas. I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas då det är möjligt enligt lag.

Om det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd ska polisanmälan alltid göras och skadestånd yrkas. Enligt bidragsbrottslagen är kommunen skyldig att göra anmälan. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning alltid göras. Se vidare under rubriken Anmälan vid misstänkt bidragsbrott.

2.6 Korrekta registreringar i verksamhetssystemet

För att möjliggöra resultatuppföljning och planering ska registrering av alla uppgifter i verksamhetssystemet göras noggrant.

2.7 Begrepp som används avseende bidragstidens längd

Kortvarigt behov:	Tre månader eller mindre
Längre behov:	Fyra-10 månader
Långvarigt behov:	Mer än 10 månader

3. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, *riksnorm* och *övrigt försörjningsstöd* till skäliga kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

3.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. **I beräkningarna finns ett visst sparutrymme för att möjliggöra inköp av sällanprodukter (till exempel barncykel eller dyrare klädesplagg).** I Danderyd tillämpas inte en sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola. Följande poster ingår i normen:

3.1.1 Livsmedel

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost till frukost, lunch, middag samt mellanmål. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

3.1.2 Kläder och skor

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemptvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

3.1.3 Lek och fritid

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

3.1.4 Barn- och ungdomsförsäkring

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

3.1.5 Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

3.1.6 Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

3.1.7 Dagstidning, telefon, TV-avgift m.m.

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för internet-

abonnemang och dator ingår inte i **posten**. Kostnad för dator går att söka som livsföring i övrigt (se Hemutrustning).

3.2 Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning/**merkostnadsersättning**, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat följande skäl motiverar en förhöjning av normen:

- **Kostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar.**
- **Kostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar.** Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkning av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. För alla vuxna ska de högre beloppen som avser män beviljas.
- Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till **merkostnadsersättning** / **handikappersättning** undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall närings-tillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.
- **Efter individuell prövning kan bistånd till högre belopp än vad som ingår i normen även beviljas till lek- och fritidsartiklar för barn om de är av vikt för barnets utveckling och behov av stimulans.**

3.3 Kostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med föräldern tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för sex dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien, förbrukningsvaror och kläder. Kostnader för umgänget som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande

än sex dagar eller om vårdsnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning. Beträffande resor i samband med umgänge med barn (se Resor).

Lek-fritidsartiklar för barn

Efter individuell prövning kan bistånd till högre belopp än vad som ingår i normen även beviljas till lek- och fritidsartiklar för barn om de är av vikt för barnets utveckling och behov av stimulans.

3.4 Merkostnader vid sjukhusvård

Se under rubriken Avgift vid sjukhusvård.

3.5 Övrigt försörjningsstöd – i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för nedan angivna budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid en behovsprövning.

3.5.1 Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månadshyra är betald.

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, dvs. bor i andra hand eller är inneboende, ska föränmält hembesök **övervägas utföras** i samband med förstagångsansökan. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Beträffande boendekostnader (se Boendekostnader).

3.5.2 Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta kostnaden för hushållsel är **utgångspunkten en beräkning av normalförbrukning av hushållsel utifrån hushållets storlek.**

Värdena i tabellen nedan är dock endast att betrakta som riktvärden. Individuell bedömning ska alltid göras. Konsumentverkets beräkningar. Då elpriserna varierar är det den beräknade medelförbrukningen av hushållet för olika hushållsstorlekar enligt nedan som är vägledande, men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas.

Hushållsstorlek	1 pers	2 pers	3 pers	4 pers	För varje ytterligare person i hushållet
Skälig förbrukning	190 kWh	240 kWh	290 kWh	340 kWh	+50 kWh

Vissa elbolag erbjuder även telefoni och internetuppkoppling men kostnader för detta beviljas inte.

Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

När vuxna som inte är gifta eller samboendes delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inkl. barn, i hushållet.

3.5.3 Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

3.5.4 Läkavård

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling.

3.5.5 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift. I de fall fackföreningen kräver en hel årsavgift, kan bistånd beviljas om den sökande förväntas ha längre behov av försörjningsstöd (mer än tre månader).

3.5.6 Arbetsresor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resa föreligger för att kunna **ta sig till och från sin arbetsplats. Ett resbehov kan även förekomma för att aktivt kunna söka** arbete eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. Personer som arbetar eller deltar i kompetenshöjande verksamhet inom gångavstånd från bostaden har inte rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca tre km tjäna som en utgångspunkt.

Om behov av regelbundna resor föreligger av andra skäl än arbetsrelaterade, såsom exempelvis behandling eller rehabilitering, ska det ändamål registreras som övrigt ekonomiskt bistånd, SL- resor – inte arbetsrelaterade resor.

Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag beviljas antingen till reskassa för engångsbiljett eller till månadskort. Kostnaden för nödvändig reskassa ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

3.6 Boendekostnader

3.6.1 Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Danderyd ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är följande:

1-2 vuxna	1-2 rum
1-2 vuxna med 1-2 barn	2-3 rum
1-2 vuxna med 3 barn	3-4 rum

Om familjen har fler än tre barn får individuell bedömning göras. Om föräldrarna har gemensam vårdnad och barnet eller barnen växelvis bor hos föräldrarna ska en individuell bedömning göras.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (högst 3 månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

3.6.2 Deposition – förskottshyra

Huvudregeln är att deposition/förskottshyra inte beviljas. En individuell bedömning ska alltid göras och om särskilda skäl föreligger, till exempel bostadslöshet och skulder, kan bistånd till depositionshyra beviljas mot återkrav (se Återkrav).

3.6.3 Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten samt försäkring för bostadsrätten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning och försäkring. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Det är den sökande som ansvarar för att styrka att detta inte skulle vara möjligt.

Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli kortvarigt (högst tre månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen är en försäljning meningsfull.

3.6.4 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyres-specifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd (se Checklista-bostadskontrakt för vidare stöd).

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren ska som huvudregel hembesök göras för att kontrollera kontaktsriktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Ett andrahandskontrakt ska vara godkänt av fastighetsägaren för att betraktas som giltigt. Den sökande bör ges möjlighet att få kontraktet godkänt innan biståndsansökan avslås med hänvisning till att giltigt kontrakt saknas.

3.6.5 Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäknings-sammanhang ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande.

Hembesök ska som huvudregel göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

3.6.6 Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

3.6.7 Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

- *Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalt hyresdel/till föräldrarna*

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag ska göras när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.

- *Hushåll endast med barn över 18 år*

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

- *Hushåll med barn både under och över 18 år*

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som Försäkringskassan fastställt som hyresdel.

- *Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna*

Hyresdel ska beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som Försäkringskassan använder.

Antalet rum i bostaden multipliceras med två. Därefter läggs en enhet till för köket. Bor det kvarvarande vuxna barnet i ett eget rum ska den betala två enheter av den totala boendekostnaden.

Exempel: I en lägenhet på fyra rum och kök och den sökande disponerar ett rum i föräldrarnas bostad där hyran är 4200 kr per månad ska den enskilde betala 933 kr ($4200 \text{ kr} / 9 \text{ enheter} = 466,6$, $466,6 \times 2 \text{ enheter}$).

- *Förälder boende hos barn*
Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.
- *Övriga boendeformer*
Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, camping-boende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand, hotell, etc. Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.
- *Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal*
Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte ska beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

3.7 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. **Är behovet av akut bistånd upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om det kan finnas anledning till oro för barnets hälsa och utveckling.**

3.8 Vid avslag på försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för att vara berättigad till försörjningsstöd ska ett avslagsbeslut fattas. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd. En bedömning ska alltid göras om det i det enskilda fallet föreligger en akut nödsituation. Efter bedömning i det enskilda fallet, **och efter att den sökande har överklagat beslutet,** kan den sökande ha rätt till reducerat försörjningsstöd för att tillgodose basala behovsposter för livsuppehållet inom försörjningsstödet såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

3.9 Sökanden har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen. Efter individuell bedömning kan bistånd i dessa fall ges i form av presentkort till inköp av mat.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns det barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro får barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polis-anmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring

den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Till personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk, och där socialtjänsten är övertygade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan presentkort till mat beviljas.

3.10 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning.

3.11 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar och klädnorm eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. Vid behov av kläder tas separat beslut. Det är viktigt att ta reda på vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

3.11.1 Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning och telefon och TV-avgift ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

3.11.2 Kläder och skor

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

3.11.3 Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad hushållsel, abonnemangskostnad telefon och hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning.

Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger två månader. Om vistelsen planeras bli längre ska den sökande begära avgiftsbefrielse.

3.11.4 Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna personer med missbruk i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

3.11.5 Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas inackorderingshem, skyddat boende för misshandlade kvinnor, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

3.11.6 Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm. Beslut om avslag fattas på resterande del.

3.12 Löpande beslut

När beslut fattas som gäller flera månader måste omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för det enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 37 ~~27~~-§). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som gäller mer än en månad: "Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas".

3.13 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig, resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom. **Oavsett anledning till eventuell utlandsvistelse så behöver det vara förankrat hos ansvarig socialsekreterare. Skriftlig bedömning i journal ska alltid göras.**

Undantagsfall kan även vara rekognoseringsresor till hemlandet om sökanden av särskilda skäl behöver besöka anhörig. I helhetsbedömningen måste beaktas hur resan betalats och om den sökande genom sin resa frånhämt sig någon möjlighet till försörjning eller möjlighet att i framtiden få försörjning i Sverige.

4. Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning.

Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och

väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

4.1 Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/ registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare. För begravning beviljas maximalt 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Kostnadsposter som godkänns är **grundtjänster från begravningsbyrån, dvs. kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättning ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell), urna, representant vid begravning, gravsten/ inskription på befintlig gravsten, dödsannons och officiant vid borglig begravning.**

- **Grundtjänst från begravningsbyrån (riktvärde ca 25% av prisbasbeloppet), dvs kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen.**
- **-gravsten/inskriftion på befintlig gravsten (riktvärde ca 15% av prisbasbeloppet)**
- **Dödsannons 70 mm**
- **Officiant vid borglig begravning**

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år,

gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin. Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

4.1.1 Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Personer som omfattas av LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL för samma post. Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar. I de fall den avlidnes utlänningsärendet handläggs av socialtjänsten enligt 1 § punkt 3 LMA kan särskilt bidrag enligt 18 § LMA beviljas för begravningskostnaden. Utbetalt bidrag enligt LMA ska återsökas från staten.

4.2 Bredband

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till den faktiska kostnaden om den understiger Danderyd kommuns schablonbelopp på 250 kronor. Kan behovet inte tillgodoses för 250 kronor eller lägre kan bistånd efter en individuell prövning beviljas till den lägsta kostnaden som kan tillgodose behovet. Behovet av bredband kan även tillgodoses med mobilt bredband, urvalet behöver därför inte vara begränsat till leverantör som kan leverera fast bredband till bostaden.

4.3 Diskmaskin

Bistånd till inköp av diskmaskin kan beviljas i vissa fall och då endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning/ merkostnadsersättning, att det finns annan boende i hushållet eller genom hemtjänst.

4.4 Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen. Biståndsbehovet ska prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till flyttningen (hälsa, sociala omständigheter).
- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släpkärra eller mindre lastbil, inklusive kostnader för bensin och försäkring. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan­de av flyttfirma. Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flyttning till annan ort i Sverige eller övriga Norden. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte. Om kommunen har upphandlingsavtal med särskilda flyttfirmor ska dessa normalt användas.

Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för hushållsel och telefon.

4.5 Färdtjänstavgift

Faktisk avgift för färdtjänst beviljas i stället för SL-kort. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

4.6 Förmedlingsavgift

Kostnader för bostadsförmedlingar beviljas **hos maximalt två stycken** om sådant behov föreligger.

4.7 Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Sökande ska i första hand själv ansöka om nedsättning/befrielse av barnomsorgsavgiften. Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) kan beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

Ersättning för barns deltagande i fritidsaktiviteter – fritidspeng

Hushåll med barn i grundskolans årskurser 4-9 har rätt till så kallad fritidspeng på 3000 kr per år och barn om hushållet vid ansökan har försörjningsstöd och har haft försörjningsstöd under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Hushåll med barn i specialskolan som har tio årskurser omfattas av rätten till fritidspeng även under årskurs tio.

Samma principer som för ekonomiskt bistånd ska gälla när ett hushåll

ansöker om fritidspeng, dvs. den som normalt företräder barnet vid en ansökan om ekonomiskt bistånd ska också företräda barnet vid ansökan om fritidspeng.

Fritidspeng är inte en del av det ekonomiska biståndet utan en fristående ersättning till hushållet för de faktiska kostnaderna för barnets fritidsaktiviteter.

Barn som bor växelvis hos båda föräldrarna

Om barnet bor varaktigt även i ett annat hushåll (växelvist boende) och båda hushållen uppfyller kraven på rätt till fritidspeng, har respektive hushåll var för sig rätt till hälften av det belopp som fritidspengen högst får uppgå till.

4.8 Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag från legitimerad optiker som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är de paketpris som de flesta optiker erbjuder. Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35-40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas inte. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Om det finns medicinskt behov av t.ex. särskild slipning eller behandling av glasen ska behovet styrkas med intyg från optiker eller ögonläkare. Intyget och den extra kostnaden ska godtas om den speciella slipningen eller behandlingen är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnaden för ögonlinsor ska godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Barn- och ungdomar i åldern 8-19 år får bidrag från regionen för glasögon eller kontaktlinser.

4.9 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänstavgift. Vid debitering av hemtjänstavgift görs beräkning av debiteringsansvarig inom äldreomsorgen så att den enskilde alltid har ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, det s.k. förbehållsbeloppet.

Har man ingen inkomst av tjänst eller pension eller avkastning av kapital, betalar man ingen avgift för hjälp i hemmet eller omvårdnad.

Förbehållsbeloppet är det belopp man ska ha kvar för sina personliga utgifter sedan man betalat hemtjänstavgiften. Avgiften minskas således om man inte har förbehållsbeloppet kvar.

Avgiften minskas endast med de kostnader individen har för sin dagliga livsföring. Vid privatekonomiska problem exempelvis skulder och andra akuta ekonomiska behov minskas inte avgiften. Vid bedömning av bistånd i dessa fall ska samma avvägningar göras som vid reducerat bistånd, se särskilt avsnitt.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

Försäkringskassan har genom äldreförsörjningsstödet försörjningsansvaret för personer över 65 år som inte har tillräcklig inkomst (se Personer 65 år och äldre). Kostnader för hemtjänstavgift beviljas. Först ska avgiftsbefrielse sökas på socialkontorets äldreomsorgavdelning.

4.10 Hemutrustning

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning ska vid behov beviljas. I bedömning ska beaktas om sökande tidigare haft inkomster och därmed själv haft möjlighet att kunna tillgodose sitt behov. Det ska också medtagas i bedömningen om den sökande själv kan tillgodose sitt behov inom snar framtid.

Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Normal utrustning i hem ska kunna tillgodose behov som t.ex. matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även radio, TV eller dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör det särskilt tas hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan. En dators livslängd varierar men bör kunna uppgå till i vart fall fyra år innan nyanskaffning kan bli aktuell.

4.10.1 Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas mer restriktivt och endast beviljas om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt eller om det finns särskilda skäl. För att kunna utreda och bedöma behov av grundutrustning kan det vara nödvändigt att göra hembesök.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen.
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN. Barnfamiljer bör beviljas bistånd till TV. Även ensamstående med långvarigt biståndsbehov (minst ett år) kan av sociala skäl beviljas bistånd till TV. För barnfamiljer med längre behov av bistånd (minst sex månader) beviljas bistånd till dammsugare.

4.10.2 Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av bistånd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd. Begränsad hemutrustning består av säng, lampor, köksbord och köksstolar. Beviljas för en vuxen med 8 % av basbeloppet, för två vuxna med 12 % av basbeloppet och med 3 % av basbeloppet per barn. Husgeråd består av köksredskap, städartiklar, sängkläder/sängutrustning, handdukar etc. Beviljas för en vuxen med 10 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 4 % av basbeloppet.

4.10.3 Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att

kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre personer med låg eller ingen pension.

Hel grundutrustning består av möbler till kök, sovrum och vardagsrum. Dessutom av lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor samt städartiklar och dammsugare, TV och radio. Beviljas för en vuxen upp till maximalt 58 % av basbeloppet, för två vuxna med 68 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 10 % av basbeloppet.

4.11 Juridiska kostnader och stämpelavgifter

4.11.1 Advokatkostnader

I förstahand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller t.ex. familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader ska endast beviljas om det finns särskilda skäl, t.ex. att det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Rådgivningen är en inledning till rättshjälp eftersom den enligt huvudregeln är en förutsättning för att rättshjälp ska kunna beviljas. Rådgivningen får ta högst 2 timmar. Efter särskild prövning kan bidrag beviljas till rådgivning och rättshjälpsavgiften i mål som gäller skilsmässa, vårdnad och umgänge. Vid prövningen tas hänsyn till barnperspektivet.

4.11.2 Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för enskilda fall, t.ex.

- Om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.
- Om behovet av försörjningsstöd kan bli långvarigt och avgiften gäller kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap.
- Kostnader för identitetskort som vanligtvis bedöms som nödvändiga.

4.12 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

4.12.1 Klädutrustning inför institutionsvistelse

Sökande som skrivs in för vård eller behandling kan vid behov få bistånd till kläder motsvarande 2-3 månadsbelopp av posten för kläder och skor i riksnormen. Biståndet ska tillgodose det akuta behovet av kläder. För löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas bistånd som en del av reducerat försörjningsstöd och i enlighet med överenskommelse med den sökande.

4.12.2 Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialanpassade kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning/**merkostnadsersättning**. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader **efter att nödvändigt underlag har inlämnats**.

4.13 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinerat bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom **överskådlig tid förväntas kunna tre månader kommer att** få ny bostad. **Vad som är överskådlig tid måste avgöras från fall till fall**. Besluten ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning **i relation till vad som ekonomiskt bistånd kan beviljas till**.
- Bohagets innehåll och skick.
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

4.14 Resor

4.14.1 Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig e.d. i rehabiliterande syfte.

Undantag kan göras för barnfamiljer som haft behov av bistånd cirka 2 år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov ska göras av socialsekreterare som har god kännedom om familjen.

Bistånd beviljas till skälig kostnad för hyra av stuga, resa till släkting e.d. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. Med utgångspunkt från barns behov kan bistånd beviljas till kostnad för exempelvis lägerverksamhet, idrottsresor eller kolonivistelse utanför skolans ram, utan att det finns särskilda sociala skäl om kostnaden är skälig. Biståndet ska reduceras med beloppet för matpengar för motsvarande antal dagar. Rimligheten i biståndsnivån ska prövas i varje enskilt fall.

4.14.2 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller dylikt., förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

4.14.3 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl **och endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en av sina vårdnadshavare. Det gäller både för resor som den i Sverige bosatt gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige.**

Undantag kan göras när Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd beviljas till egenavgiften.

4.14.4 Återvandringsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person för den första tidens uppehälle. Se www.migrationsverket.se. I de fall en person fått statligt återvandringsbidrag ska kommunen inte ge bistånd.

När det gäller vissa personer som fått uppehållstillstånd i Sverige p.g.a. anknytning ska ansökan om bistånd för återflyttning till hemlandet prövas av kommunen mycket restriktivt. Bistånd beviljas endast om det finns synnerliga medicinska och sociala skäl. Om bistånd ges ska det avse reskostnaden och 1-2 månaders uppehälle efter flyttningen.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad annat än i undantagsfall.

4.14.5 Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska ta del av kostnaderna efter ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till bådats ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder i fängelse har rätt till umgänge med denna.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att bekosta, cirka en resa per månad inom Norden. Bistånd till resor till andra länder beviljas inte utan synnerliga skäl. Barnperspektivet ska alltid beaktas.

4.15 Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

4.16 Skolkort – SL

Skolkort på SL för barn och ungdomar prövas och beviljas av skolan. Om skolan avslagit ansökan och om det finns särskilda skäl kan ekonomiskt bistånd beviljas till skolkort. Det kan t.ex. vara övergångsvis vid flytt innan barnet hinner byta skola. Ska bistånd enligt socialtjänstlagen ges om skolan ligger på sådant avstånd från hemmet att resor med allmänna kommunikationer är nödvändiga. Till ungdomar som deltar i aktiviteter långt från hemmet som är av betydelse för deras utveckling och särskilda behov kan tilläggskort beviljas.

Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet vanligtvis erhåller SL-kort från skolan. I annat fall kan behovet tillgodoses genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster har rätt till.

4.17 Skulder

Bistånd till skulder som böter, avbetalning på studielån eller banklån, skatte-skulder, återbetalning av bostadsbidrag, underhållstöd, kontokortskulder, privata skulder, etc. beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits får att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle beviljats bistånd. Skulder som uppkommit under den tid den enskilde varit berättigad till bistånd kan i vissa fall beviljas. Förutsättningen är att utgifterna avser kostnader som ingår i norm och att den enskilde har ett långvarigt behov av försörjningsstöd.

Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden inte haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan gjorts hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en genomförandeplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck får omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation särskilt uppmärksammas.

I ärenden som rör barnfamiljers hyres- och/eller elskulder ska barnkonsekvensanalyser göras.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med utbildnings- och kulturkontoret. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skälbehov av platsen får den enligt skollagen inte sägas upp. Det är viktigt att varje instans i kommunen skaffar sig rutiner för hur dessa situationer praktiskt ska hanteras.

4.18 Spädbarnsutrustning

Vid bedömning till rätt till bistånd till spädbarnsutrustning ska i beaktas om den sökande kunnat planera ekonomiskt för behovet. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Bistånd till hel spädbarnsutrustning till första barnet beviljas med högst 11 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn. Halva beloppet kan betalas ut en månad innan beräknad nedkomst och resterande efter nedkomst. Vid nästkommande barn reduceras summan efter behovsbedömning.

Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

4.19 Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader och ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet (se Löpande beslut). Tandvård som utförts före ansökan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

4.19.1 Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står "akut besök" på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

4.19.2 Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd, **minst sex månader**, kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. **Vid ansökan om bistånd till nödvändig tandvård ska ett specificerat kostnadsförslag föreligga innan behandlingen påbörjas. Detta bör ske i samråd med handläggare.**

För att behandlingen av nödvändig tandvård ska omfattas av det statliga tandvårdsstödet krävs det att man har fått beslut om sin försäkrings-tillhörighet.

Sökande som har en sjukdom eller funktionsvariation som innebär en risk för försämrad tandhälsa ska i första hand undersöka möjligheterna till särskilt tandvårdsbidrag. Särskilt tandvårdsbidrag kan användas till förebyggande åtgärder såsom undersökning och tandrengöring.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster och bli självförsörjande.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att finansiera.
- Behandlingen ska omfattas av statligt tandvårdsstöd enligt 1 kap. 3 § lagen om statligt tandvårdsstöd. Att en föreslagen behandling omfattas av statligt tandvårdsstöd, eller godkänts i

Försäkringskassans förhandsprövning, innebär dock inte att detta kan ligga till grund för om ekonomiskt bistånd enligt SoL ska beviljas till kostnaden eller inte.

- Folktandvårdens referensprislista för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Konsulttandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test (en statistisk disciplin som kvalitetsgranska psykologisk test). Som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader men ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en överprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Se under rubrik "Löpande beslut". Tandvård som utförts före ansökan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

4.20 Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc. om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan.

4.21 Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

4.22 Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift. Depositionsavgiften betalas direkt av kontoret till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ut depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

4.23 Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin kan beviljas i vissa fall efter individuell bedömning. Exempel på sådana situationer är:

- Medicinska skäl till att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg.
- Fysiskt eller psykiskt handikapp som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Behovet ska styrkas.
- Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt t.ex. genom handikappersättning eller hjälp i hemmet.

Om behov av tvättmaskin uppstått p.g.a. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

5. Olika grupper av sökande

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

5.1 Arbetslösa

Om den som söker ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL är arbetslös men arbetsför ska följande villkor ställas:

- Vara inskriven på Arbetsförmedlingen.
- Söka arbeten inom pendlingsavstånd inom hela Mälardalen.
- Söka vilket arbete som helst som han/hon anses kunna klara av, gäller även tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten.
- Ta anvisat arbete förutsatt att det motsvarar hans eller hennes fysiska och psykiska förutsättningar vilket ska styrkas med aktuella läkarintyg.
- Delta i av Arbetsförmedlingen anvisad arbetsmarknadspolitisk åtgärd.
- Delta i praktik anordnad av socialkontoret.
- Vid behov delta i svenskundervisning och språkpraktik.

Med utgångspunkt i barnets bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer, kan det vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna långsiktigt försörja sig genom arbete. Arbetets varaktighet och omfattning måste då övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar.

Försörjningsstöd till arbetslösa kan enligt 4 kap. 4 § SoL villkoras med deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller. Den som uppmanas att delta i kompetenshöjande verksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller kompetenshöjande verksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Vid frånvaro pga. sjukdom mer än 5 dagar ska sjukdomen styrkas med

läkarintyg. Vid upprepad kortvarig frånvaro kan läkarintyg efterfrågas redan vid första sjukdagen.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ barnstuga.

Socialtjänsten ska samverka med andra berörda myndigheter som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och andra arbetsrehabiliterande instanser.

I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande. Socialtjänstens krav på intensiteten i och redovisningen av arbetssökandet måste vara individuellt anpassade och rimliga i förhållande till sökandens ålder, utbildning och arbetslivserfarenhet. Krav på skriftlig redovisning av sökta arbeten kan i många fall vara en bra rekommendation eftersom det kan vara en hjälp att strukturera sitt arbetssökande men bör inte ensamt utgöra krav utan socialsekreterare bör föra samtal omkring de sökta jobben.

5.1.1 Avstängning från arbetslöshetsersättning

Den som på egen begäran slutar ett arbete blir avstängd från ersättning under 45 ersättningsdagar. Denna avstängning går utöver den vanliga karens på 5 dagar som alla har i arbetslöshetsförsäkringen.

Om det inte finns några särskilda skäl för undantag är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från ersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Den arbetslöse kan vara berättigad till försörjningsstöd fr.o.m. den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Socialtjänstens ansvar i en akut nödsituation får dock inte glömmas bort.

Vid prövning av rätt till försörjningsstöd kan ändå ibland hänsyn tas till orsaken till uppsägningen. Sökanden ska dock alltid uppmanas försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättningen hävd.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

5.1.2 Föräldralediga Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Föräldrapenning ska tas ut sju dagar per vecka. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Kommunalt vårdbidrag

Om en familj väljer att avstå från offentligt finansierad barnomsorg för att i stället söka vårdnadsbidrag ska det inte godtas som ett hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid.

5.2 Sjukskrivna Personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i praktik eller kompetenshöjande aktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Av läkarintyget bör det framgå beskrivning av aktivitetsbegränsning och funktionsnivå. Om den sökande är sjukskriven längre period än den som det försäkringsmedicinska beslutsstödet anger ska det framgå orsak av läkarintyget. Läkarintyget bör även vara kopplad till en medicinsk rehabiliteringsplan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser.

Personer som kan ha rätt till sjukpenning ska ansöka om detta hos Försäkringskassan. Om personen inte har rätt till sjukpenning ska vid behov en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser lämnas till Försäkringskassan. Det är den enskilde som ansöker om detta.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och Försäkringskassan. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete. eller motiveras ansöka om sjukersättning.

Den som varit sjukskriven mer än ett år ska ansöka om sjukersättning hos Försäkringskassan. Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år och bedöms ha en nedsatt arbetsförmåga under minst ett år kan

en ansökan om aktivitetsersättning göras hos Försäkringskassan. Om Försäkringskassan gör bedömningen att personen har arbetsförmåga, men däremot inte personens läkare, skall Försäkringskassans bedömning gälla för socialtjänsten.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i praktik eller annan kompetenshövande verksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

5.2.1 Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

5.2.2 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

5.2.3 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med landstinget.

5.3 Studerande

5.3.1 Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd.

Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings effekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

5.3.2 Yrkesvux

Yrkes Vux är en särskild arbetsmarknadspolitisk satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen, och regeringen har infört ett utökat högre bidrag för denna utbildning inom ramen för studiemedlet. Arbetslösa med försörjningsstöd som i enlighet med upprättad arbetsplan påbörjar en kurs inom yrkes Vux kan beviljas kompletterande försörjningsstöd. Den sökande måste uppbära studiemedlets bidrags- och lånedel samt eventuellt tilläggsbidrag för barn.

5.3.3 Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

5.3.4 Studerande som har familj

Försörjningsstöd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med två vuxna som båda saknar arbete, där den ena personen

studerar med fullt studiemedel, uppmanas den studerande att omedelbart avsluta sina studier och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

Har den studerande familj och det trots försörjningsproblem är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin kan försörjningsstöd beviljas som komplettering till studiemedel.

5.3.5 Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid (3-4 månader) sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som de kunnat planera inför.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår.

Vid studieuppehåll över sommaren ska försörjningsstödet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade försörjningsstödet ingår matpengar, arbetsresor och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduceringen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt försörjningsstöd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § SoL.

5.3.6 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. **Intyg om barn över 18 år ska fortsätta gymnasiestudier begärs in under april månad.**

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

Alla nyanlända i gymnasieåldern, 16-20 år, har möjlighet att börja studera på IVIK som ger gymnasiekompetens. Ungdomar under 21 år som studerar på IVIK omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

För ungdomar som fyllt 18 år som i stället för gymnasiestudier väljer att börja läsa på SFI gäller samma regler som för övriga vuxna, och de ska hanteras som eget hushåll.

5.3.7 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge som de studerar på ungdomsgymnasium. **Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. Ensamkommande studerande ungdomar ska från höstterminen det år de fyller 20 år söka studiemedel.**

Bestämmelserna i 4 kap 1a § SoL om skolungdomarnas arbetsinkomster är inte tillämplig eftersom bestämmelsen gäller vid prövning av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd. Istället gäller den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1b § SoL, jobbstimulansen. Fram till höstterminen det år den unge fyller 20 år eller har avslutat sina gymnasiestudier handläggs de som övriga vuxna sökande. Godkänd närvaro för studier om minst 90% föreligger för rätt till bistånd.

5.4 Personer 65 år och äldre

Personer 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten **försäkringskassan** för att istället ansöka om äldre försörjningsstöd **och bostadstillägg**. Äldreförsörjningsstödet riktas till

personer med ingen eller låg pension som är bosatta i Sverige för att de ska garanteras en viss lägsta levnadsnivå. Äldreförsörjningsstöd kan betalas ut från och med den månad en person fyller 65 år och personer som är aktuella för försörjningsstöd ska i god tid uppmanas att lämna in ansökan till **Pensionsmyndigheten försäkringskassan**. Beslut om äldreförsörjningsstöd tas 12 månader i taget. Äldreförsörjningsstöd beviljas inte retroaktivt **men däremot kan bostadstillägget ansökas tre månader tillbaka i tiden**.

Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos **Pensionsmyndigheten försäkringskassan** ska det återsökas.

5.5 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas **som huvudregel** inte till den som är egen företagare **då detta skulle leda till otillbörlig konkurrensfördel mot andra företagare**. Om en person har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. **Utöver att bedriva näringsverksamhet kan en person även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag vilket i regel innebär någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget**.

Om en person driver ett eget företag och ansöker om ekonomiskt bistånd måste personen i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om personen inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. **En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och skriva in sig på Arbetsförmedlingen samt bli berättigad till ekonomiskt bistånd**.

Undantag kan göras i följande fall:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd (högst tre månader). **Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomst**
- Under tiden den enskilde har en arbetsmarknadsinsats för att starta företag och uppbär ersättning från Arbetsförmedlingen. Insatsen kan pågå i sex månader. **Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom en snar framtid (ca 3 månader)**
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms

inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med fria yrken (konstnärer, författare, artister, frilans etc.) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

5.6 Inskrivna för kriminalvård/rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom Kriminalvården ska Kriminalvårdsverket svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan på fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos Kriminalvården. I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca en månad. Därefter har vistelsekommunen ansvar.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård, rättspsykiatrisk undersökning eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

5.6.1 Boendekostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Personer som är dömda till Kriminalvård har i vissa fall rätt till bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara

den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på *högst sex månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som *överstiger sex månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

5.6.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll- s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, så kallad intensivövervakning vid utsluss (IÖV-utsluss).

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom Kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid intensivövervakning vid utsluss (IÖV- utsluss) är personen fortfarande inskriven i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom Kriminalvården gäller.

5.6.3 Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står Kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar Kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda Behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom Kriminalvården.

5.6.4 Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t.ex. kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och t.ex. delta i praktik.

5.6.5 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Följande bistånd ska beviljas när det av handlingsplan framgår att det är motiverat ur vård- och rehabiliteringssynpunkt:

- Hyra för bostad.
- Läkarvård och tandvård om det inte ingår i vårdkostnaden.
- Fickpengar om det inte ingår i vårdkostnaden.

Se vidare under rubriken Försörjningsstöd vid vistelse på institution.

5.6.5.1 Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, t.ex. för informations-samtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare ska betalas ur socialkontorets konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, t.ex. resor till läkare eller tandläkare.

5.7 Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare:

- EU-medborgare (med eller utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

5.7.1 EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det så kallade rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen som innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återfå sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sedan återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas. Det ska alltid göras en individuell bedömning. Akut bistånd kan exempelvis omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi i avvaktan på hemresa. Observera särskilt om det finns barn i familjen då en barnkonsekvensanalys alltid ska göras. Hänsyn måste även tas till hur länge familjen vistats i Sverige.

5.7.1.1 Uppehållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan

avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätten

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning görs som en första prövning utav rätten till ekonomiskt bistånd.

En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon:

1. Är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
2. Har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
3. Är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. Har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

I EU-rätten har arbetstagarbegreppet fått en bred tolkning. Varje person som utför ett faktiskt och verkligt arbete ska betraktas som arbetstagare, om inte arbetet som utförs har så begränsad omfattning att det framstår som ett marginellt komplement. EU-domstolen har angett att en helhetsbedömning ska göras utifrån alla omständigheter som avser arten av arbete och arbetsförhållandena. I denna bedömning är tre kriterier avgörande och måste uppfyllas för att någon ska anses vara arbetstagare:

1. Arbete ska utföras åt någon annan
2. Personen ska vara under dennes arbetsledning, och
3. Arbetet ska ske mot ersättning

Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige utöver de tre månaderna.

EU/EES-medborgare med uppehållsrätt

EU/EES-medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras

uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare.

EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt

EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte anses föreligga. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan tillstånd och barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid beslut om ekonomiskt bistånd.

5.7.2 Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

5.7.2.1 Tillfällig vistelse

Enligt 2 kap. 5 § utlänningslagen får en utländsk medborgare tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa i Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en akut nödsituation har kommunen det yttersta ansvaret och en individuell bedömning ska alltid göras. Akut bistånd kan till exempel omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi i avvaktan på hemresa. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Observera att det inte längre finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot Migrationsverket gällande utländsk medborgare som uppehåller sig i Sverige längre än tre månader utan uppehållstillstånd. Om socialtjänsten behöver ta kontakt med Migrationsverket under sin utredning ska samtycke från den enskilde inhämtas.

5.7.2.2 Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa. Det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen har fått avslag på en ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, uppehållstillstånd har löpt ut och förnyad ansökan har ej skett eller man har aldrig sökt uppehållstillstånd.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom slagit fast att personer som fått avslag på ansökan om asyl men håller sig undan för att undgå avvisning fortfarande omfattas av personkretsen enligt LMA, även om de inte har rätt till bistånd enligt LMA. De personer som omfattas av LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Kommunen är alltså inte skyldig att ge bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, inte heller nödbistånd kan ges enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen. Ska bistånd beviljas till dessa personer får det ske enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen.

5.7.2.3 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som ansöker om asyl i Sverige får oftast ekonomisk ersättning från Migrationsverket. Enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som ansökt om asyl i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning.

5.7.3 Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Studerande med uppehållstillstånd ska inte beviljas bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tillgodosedd under vistelsen i landet.

5.7.3.1 Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för den nyanländas etablering på den svenska arbetsmarknaden och i det svenska samhället.

En person har rätt till en etableringsperiod om två år och har då rätt till etableringsersättning samt i vissa fall etableringstillägg av olika slag. En ansökan om ekonomiskt bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och ställer samma krav på egenansvar och egenplanering.

Nyanlända (18-20 år) som saknar föräldrar i Sverige ingår inte i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Gruppen uppmuntras till gymnasiestudier med studiebidrag från CSN och har därmed rätt till ekonomiskt bistånd. Denna grupp ska precis som gruppen ensamkommande flyktingbarn söka studiemedel från CSN höstterminen det år de fyller 20 år om de vill fortsätta studera.

5.7.4 Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än 3 månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistas i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t.ex. en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet, se nedan. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter 3 månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip

föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt LMA. Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning har en utlänning rätt att få fortsatt bistånd enligt LMA vilket kan innebära rätt till dagersättning och kostnad för boendet. Rätten till bistånd upphör först när utlänningen lämnar landet enligt 11 § 2:a punkt LMA.

Kommunen ansvarar för gruppen "Övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § 3:e punkten i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d.v.s. "har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas". Det är Migrationsverket som beslutar om detta, och beslutet ska visas upp av den sökande. Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad. Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt SoL.

EU-medborgare

Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än 3 månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om han/hon

- Är arbetstagare eller egen företagare i Sverige.
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
- Är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige.
- Har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.
- Är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige.

Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader ska enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som ska upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan som en presumtion för att han eller hon vid registreringen/ansökan uppfyllde kraven för uppehållsrätt som t.ex. arbetstagare. Viktigt att komma ihåg är att uppehållsrätten existerar oavsett om EU-medborgaren har registrerat sig eller inte. Han eller hon vistas alltså inte olagligt i Sverige vid utebliven registrering. Så länge EU-medborgaren uppfyller villkoren för uppehållsrätt har han eller hon uppehållsrätt.

Av samma skäl kan givetvis ett bevis om registrering alternativt ett uppehållskort inte per automatik anses visa att förutsättningarna för uppehållsrätt fortfarande är uppfyllda. De visar endast att EU-medborgaren vid tiden för anmälan/ansökan uppfyllde villkoren. Registreringen/uppehållskortet utgör alltså endast en presumtion på uppfyllda krav men handläggaren måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en biståndsansökan.

Följden av registreringsförfarandet/ansökan hos Migrationsverket för den enskilde handläggaren blir främst att han eller hon kan begära att få se registreringen eller ansökan om uppehållskort för att ta reda på vilken avsikt EU-medborgaren har haft med sin vistelse i Sverige liksom på vilken grund han eller hon anser sig ha uppehållsrätt. Registreringen respektive ansökan påverkar inte EU-medborgarens eller familjemedlemmens rätt att vistas i landet och kan inte heller uppställas som ett krav för rätt till bistånd. Ytterligare en följd i sammanhanget är att respektive handläggare själv måste bedöma om en EU-medborgare vid tiden för ansökan om bistånd uppfyller villkoren för uppehållsrätt eller inte.

Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt går det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomisk aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Detta påverkar i sin tur även rätten till bistånd. Förenklat kan man säga att arbetstagare, egenföretagare och arbetsökande anses som ekonomisk aktiva medan t.ex. turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke-aktiva.

Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållskort.

Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

Yrkesverksamma personer dvs. arbetstagare och egna företagare

- arbetet ska utföras åt annan
- personen ska vara under dennes arbetsledning och
- arbetet ska ske mot ersättning

Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembiträde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap. 5 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbas av tillfällig arbetsoförmåga på grund av sin sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under tid som han eller hon inte kan arbeta.

Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period anmäler sig som arbetssökande kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare vistas i Sverige som arbetstagare har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

Egen företagare

Egen företagare har i egenskap av ekonomiskt aktiva personer samma typ av rättigheter som arbetstagare. Egen företagare som är bosatta och verksamma i Sverige ska fullt ut likabehandlas när det gäller socialt bistånd. Som instrument för att fastställa status som egen företagare använder Migrationsverket vid registreringsförfarandet registreringsbevis för företaget eller F-skattesedel och i förekommande fall ytterligare dokumentation som exempelvis hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på utförda tjänster inköpt material etc.

Om omständigheterna talar för att en EU-medborgare som tidigare har fått ett registreringsbevis som egen företagare inte längre bedriver någon verksamhet finns ingenting som hindrar socialtjänsten från att begära ett

förnyat registreringsbevis från Migrationsverket om det behövs för att i fortsättningen kunna bedöma rätten till bistånd.

Arbetsökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetsökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetsökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Vad gäller socialt bistånd till personer som är arbetsökande har dessa enligt EG-rätten ingen rätt till socialt skydd men däremot har de möjlighet att få stöd enligt socialtjänstlagen. Rätten till bistånd för dessa personer har hittills inte prövats av Högsta Förvaltningsdomstolen och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig. Vistelsebegreppet och socialtjänstens regler om kommunens yttersta ansvar samt den enskildes rätt till bistånd innebär att en individuell prövning måste göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning.

En arbetsökande EU-medborgare har i regel inte rätt till försörjningsstöd. En individuell bedömning måste dock alltid göras i det enskilda fallet, där hänsyn bl.a. ska tas till vistelsetidens längd och avsikten med vistelsen. Se även under rubriken *Akut nödsituation*.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under 3 månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

Icke yrkesverksamma personer

Upphållsrätt gäller även för vissa studerande och personer, t.ex. pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och/eller en heltäckande sjukförsäkring. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda. Med kravet på tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet dvs. personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd.

Observera att det inte ställs några krav på att medlen för försörjning ska vara personens egna medan däremot att den enskilde verkligen disponerar över medlen eller att exempelvis löpande utbetalningar kommer att ske.

Medlemsstaterna får enligt rörelsedirektivet inte heller fastställa något fast belopp som ska anses tillräckliga medel utan hänsyn ska tas till den berörda personens personliga omständigheter. Handlingar som styrker tillgångarna kan vara banktillgodohavanden, pensionsbevis eller andra handlingar som visar på en löpande inkomst. Om det är någon annan person som ställer tillgångarna till förfogande kan detta styrkas genom intyg samt uppgift om vilken inkomst eller vilka tillgångar den personen har.

En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

EU-medborgares rätt till bistånd

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

En arbetsökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetsökande ska vara anmäld på Arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetsökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där han eller hon tidigare arbetat.

Det krävs också att den arbetsökande ska delta i verksamhet som anordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom t.ex. Arbetsförmedlingens insatser, SFI och liknande insatser. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi.

Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp.

Rätten till bistånd för dessa personer har dock hittills inte prövats av Högsta förvaltningsdomstolen och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig.

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt en biljett hem.

Utredning och beslut gällande EU-medborgare

Följande frågeställningar ska utredas och dokumenteras:

Har den sökande uppehållsrätt?

Om nej: Sökanden har inte rätt till försörjningsstöd och ett avslagsbeslut ska fattas. Avslagsbeslutet ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Även om rätt till försörjningsstöd inte föreligger finns alltid rätt till bistånd om en akut nödsituation bedöms föreligga.

Om ja: Likabehandling gäller och nedanstående ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande och dennes familj:

Är förutsättningarna för försörjningsstöd uppfyllda? Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt? Vilket bistånd ska beviljas?

Akut nödsituation

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att barn far illa.

6. Anvisningar för handläggningen

6.1 Allmänt

Avsnittet är ingen fullständig handbok över hur ekonomiskt bistånd ska administreras men kommenterar några av de viktigaste rutinerna och begreppen. Det innehåller inte heller några tekniska anvisningar.

En korrekt kodning i utbetalningssystemet är viktig eftersom den är grunden för den statistik som framställs som en del av verksamhetsuppföljningen.

Fel i statistiken ger fel signaler som grund för planering och framtida utveckling av verksamhetsområdet. Det är t.ex. *huvudproblemet* i hushållet som ska kodas som försörjningshinder, inte det förhållande som gäller för registerledaren. Är kodningen fel på denna punkt kan det se ut som om vissa orsaker till biståndsbehov ökar eller minskar i betydelse när det i själva verket är annorlunda.

6.2 Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

6.3 Information

Information som ges till sökande ska vara tydlig och lättbegriplig.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information både om sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Information ska även lämnas om handläggningsprocessen och de kontroller som görs.

6.4 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

6.5 Journalanteckningar

Journalanteckningarna ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Dessutom ska den sökande kunna ta del av anteckningarna.

6.6 Grundutredning och genomförandeplan

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundutredning alltid göras, och dokumenteras enligt särskild mall. Grundutredningen ska utgöra underlag för den genomförandeplan som upprättas.

6.7 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras så långt det är möjligt.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i journalanteckning.

Alla kontroller som görs och kontakter som tas i samband med en biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Om den sökande inte lämnar sitt godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen.

Utgångspunkten är att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till bistånd och ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter. Utredningen i samband med nybesöket är central. Det som primärt måste kontrolleras är om den sökande kan anses tillhöra förvaltningen eller kommunen. Detta är särskilt viktigt när det gäller sökande som saknar egen bostad.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Hushållssammansättning
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Tidigare aktualitet vid socialtjänst, och var?
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetsökande

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

6.7.1 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, ID-kort från posten, bank e.d. Boende/vistelse kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt, aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelse på annat sätt bör hembesök göras.

Är den sökande inte folkbokförd på adress som anges i ansökan men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommundillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Om den sökande har andrahandskontrakt ska i den mån det är möjligt uppgift om förstahandshyresgästens hyra lämnas och verifieras.

6.7.2 Inkomster

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om förmåner i den allmänna försäkringen gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller andra avtalspensioner.

6.7.3 Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter regelbundet.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att man haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklarationsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklARATION. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Saknas de finns uppgifterna hos Skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier e.d. ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank och/eller utdrag från Värdepapperscentralen. Den sökande ska redovisa eventuellt pensionssparande och andra tillgångar.

6.8 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag av förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

6.8.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Aktivitetsstöd/ **utvecklingsersättning**
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från ALFA-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag
- Bostadstillägg
- **Bostadsersättning**
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning med tillägg
- Extra försäkringsförmåner såsom AGS, AMF, AFA, STP/ITP
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Habiliteringsersättning (flitpeng)
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag – den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende
- Jämställdhetsbonus inom föräldraförsäkringen
- Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning
- Lön eller sjuklön från arbete
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning

- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring som utbetalas till enskild
- Studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevnadsstöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar på konto.

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogden utom för belopp som gäller böter eller skadestånd.

6.8.2 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

Stipendier som inte är villkorade eller riktade till särskilda ändamål.

Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

6.8.3 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet

- Handikappersättning/Merkostnadsersättning
- Merkostnadsersättning vid vårdbidrag
- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t.ex. från kommunen
- CSN hemutrustningslån
- SFI-bonus
- Ersättning för omkostnader i samband med ett åtagande, t.ex. familjehemsersättningens omkostnadsdel

Beträffande SFI-bonus måste den sökande kunna styrka att en utbetalning eller pengar på kontot härrör sig från detta. Beträffande handikappersättning och merkostnadsersättning vid vårdbidrag är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd.

6.8.4 Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad.

Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur kontoret räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

6.8.5 Jobbstimulans

Syftet med jobbstimulansen (4 kap. 1 b § SoL) är att det ska löna sig att ta ett arbete eller att utöka sin arbetstid även när man får ekonomiskt bistånd. I regel beaktas all inkomst vid prövningen av ekonomiskt bistånd men jobbstimulansen innebär att socialnämnden ska göra undantag från denna princip.

Målgruppen för jobbstimulansen är sökande som har arbetsförmåga. Den är utformad som en särskild beräkningsregel som innebär att 25 procent av nettoinkomsten av anställning under vissa förhållanden inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. Det gäller både då den enskilde får eller har arbete och då arbetsinkomsten ökar. Jobbstimulansen ska dras av innan socialnämnden gör normberäkning för hushållet.

Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Om

hushållet är berättigat till ekonomiskt bistånd gäller jobbstimulansen för den eller de personer i hushållet som uppfyller kriterierna för jobbstimulansen.

För att komma i fråga för jobbstimulansen gäller att den sökande ska ha haft försörjningsstöd minst sex månader i följd och får eller har arbete och arbetsinkomst eller ökar sin arbetsinkomst.

När en enskild uppger arbetsinkomster kontrollerar socialnämnden om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd i den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun. Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns.

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande. Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden.

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller.

6.8.6 Arbetsinkomst för skolungdomar

Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete ska enligt 4 kap. 1 a § SoL inte räknas som inkomst till den del som understiger ett prisbasbelopp per kalenderår. Till skolungdomar räknas ungdomar under 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

6.9 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar kan framgå av sluskskattsedel eller senaste inkomstdeklaration.

6.9.1 Bil

Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet godtas bilinnehav. I övrigt kan bilinnehav godtas högst 1 månad om en avyttring ger överskott. Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska

täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

6.9.2 Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc. kan rådrom för försäljning förlängas. Eventuellt kan bistånd ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

6.9.3 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till pensionärer och förtidspensionärer om de är berättigade för lång tid framåt t.ex. på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som yngre personer eller personer utan bestående funktionshinder. Vid ansökan om försörjningsstöd får pensionärer ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar/sammanboende.

Om ansökan gäller ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

Barn får alltid ha sparkapital på upp till 15 % av prisbasbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet

6.9.4 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas innestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

6.9.5 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, ska den enskilde ges bistånd.

6.9.6 Barns inkomster och tillgångar

Om barn har inkomster i form av t.ex. barnpension, efterlevandestöd till barn eller inkomst av kapital (ränta, avkastning), ska de avräknas mot hela familjens behov.

Barns tillgångar i form av kapital, fastighet e.d. ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas. Barn får dock alltid ha sparade medel upp till 15 % av prisbasbeloppet, se under avsnittet "*Bankmedel, aktier, obligationer*".

Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas av från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd liksom befrielse från barnomsorgsavgift respektive hemtjänstavgift.

6.10 Hushållstyper

6.10.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådadas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t.ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas.

Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t.ex. vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, s.k. halv sammanboendenorm. Denna norm inkluderar inte kostnader för hushållsel och hemförsäkring. Hur detta ska hanteras framgår i avsnittet där posterna som ingår i övrigt försörjningsstöd beskrivs.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Görs avsteg ska halv sammanboendenorm och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas som månadsbehov.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men inte sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

6.10.2 Giftna men inte sammanboende

Giftna makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur man väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

6.10.3 Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men inte lever under äktenskapsliknande förhållande ska normen för sammanboende tillämpas. Normtypen är aktuell för t.ex. kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. För denna norm beror normbeloppets storlek av antal personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

6.10.4 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning. I de fallen ska den unge räknas in i familjens behov. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

6.10.5 Inneboende

För sökande som är inneboende räknas inte med i hushållsgemenskapen. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

6.10.6 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

6.10.7 Hushåll med underåriga barn

Förälder som avslutat sin föräldraledighet har rätt till försörjningsstöd i avvaktan på erbjudande om plats i förskoleverksamhet. Den sökande ska dock ha tagit ut all föräldrapenning utom fyra veckor som får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler.

Sparade dagar ska användas bl.a. till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg eller av socialsekreterare som känner familjens förhållanden väl.

6.10.8 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halv norm och halv barnomsorgsavgift räknas som utgift (om inte avgiftsbefrielse kunnat erhållas). Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden, etc.

6.10.9 Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från en yngre till en äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utrednings-tillfälle och särskild uppmärksamhet ägnas ärenden där löpande bistånd utbetalas.

6.11 Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL ska alltid vara skriftliga och motiverade och delges den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till § i SoL
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till avslaget. När avslagsmallar används ska en närmare motivering i det enskilda fallet framgå av text i nära anslutning till beslutet. I de fall det finns flera skäl till avslaget är det viktigt att samtliga avslagsgrunder anges.
- Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts.
- Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

6.11.1 Avslagskoder

Det finns åtta koder för avslag varav sju är fasta avslagsformuleringar. Den åttonde ska undantagsvis användas när ingen övrig passar.

Avslag på NN:s ansökan om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § eller 5 § SoL till...

- ... eftersom sökanden inte står till arbetsmarknadens förfogande.
- ... eftersom sökanden inte medverkat till utredningens slutförande.
- ... eftersom sökandens behov tillgodoses genom egna inkomster i form av lön, ersättning eller bidrag från Försäkringskassan eller tidigare beviljat bistånd.
- ... eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom att sökanden söker andra bidrag sökanden kan ha rätt till
- ... eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom makars försörjningsskyldighet gentemot varandra.
- ... eftersom detta inte kan anses nödvändigt för att tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå.
- ... eftersom sökanden inte vistas i kommunen.
- Avslag på grund av andra orsaker.

6.11.2 Överklagan

Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. I normalfallet bör tiden inte överstiga en vecka. Om överklagan kommer in för sent ska den myndighet som fattat det överklagade beslutet avvisa överklagan. Däremot ska beslutande del inom socialtjänsten inte ta ställning till om ett beslut är överklagbart, om den enskilde har rätt att överklaga beslutet, eller ha synpunkter på skrivelsen, som att det exempelvis saknas underskrift, utan i dessa fall överlämna överklagan direkt till förvaltningsrätten. Överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras i verksamhets-systemet.

6.12 Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt SoL är det yttersta skydds nätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. **Undantag från denna princip kan göras vis särskilda fall. regleras i lagen om allmän försäkring (AFL) 17 kap. 1 § och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL.**

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i SoL och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad. När det gäller förmån under prövning hos Försäkringskassan som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i AFL. Beviljat bistånd kan återsökas hos Försäkringskassan. För att kommunen ska kunna återsöka utbetalt bistånd ur retroaktiv periodisk ersättning (exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, vårdbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd, pensionsförmån) får kommunen inte använda fullmakt.

6.12.1 Återsökning hos Försäkringskassan enligt AFL

Lagstöd finns i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap. 1 § andra stycket). Kommunen ska återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde får motsvarande period i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen. Det innebär att det inte får röra sig om ekonomiskt bistånd av "rent tillfällig natur", t.ex. några dagars matpengar.

Om Försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till finns möjlighet för socialnämnden att kräva Försäkringskassan på beloppet. Försäkringskassan har sedan möjlighet reglera den felaktiga utbetalningen med den enskilde.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension (enl. 20 kap. 2 a § AFL) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt SoL beviljas som förskott på sökt förmån.

6.12.2 Formella krav vid återsökning enligt AFL

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos Försäkringskassan enligt 17 kap. 1 § AFL vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Som ovan nämnts ska det Det ska i dessa fall inte finnas fullmakt men den enskilde ska givetvis vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos Försäkringskassan.

6.12.3 Handläggning av återsökning

Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras till Försäkringskassan. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade.
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad).
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden.
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in.
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr).
- Nämndens (dvs. ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande.

6.12.4 Återkrav enligt SoL

- Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka ett förskott på väntad förmån (9 kap. 2 § SoL).
- Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring detta är omfattande och detaljerad och det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant. Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en sannolikt väntad inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkravas. När det gäller förskott på förmån enligt 9 kap. 2 § SoL finns det inte något krav på att rätten till förmånen eller ersättningen ska vara fastställd vid tidpunkten för utbetalningen av biståndet.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

När det gäller återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL (p 1 ovan) finns det två alternativ. Antingen beviljas bistånd enligt 4 kap.1 § SoL som förskott på väntad förmån, dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL eller så beviljas bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL. Den senare varianten är endast tillämplig för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När bistånd prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap.1 § SoL.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

6.12.5 Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan som t.ex. sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning och studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av "rent tillfällig natur", t.ex. några dagars matpengar, bör inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt punkt 1 och 2 gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3 är t.ex. liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

6.12.6 Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

- Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det.

Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten. Observera också att det är två beslut som ska fattas, och detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.
 - Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen. Varje biståndsbeslut registreras i verksamhetssystemet.
 - Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.

6.12.7 Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

4 kap. 2 § SoL kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

6.12.8 Handläggning- bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

- Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska

ske (särskild mall finns). Observera att det är två beslut som ska fattas:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.
- Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.
 - Varje biståndsbeslut registreras i verksamhetssystemet
 - Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

6.12.9 Felaktig utbetalning-återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte skyldigheten att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

6.12.10 Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd

- Beslut om återkrav fattas efter genomförd bidragsbrottsutredning.
- Återkravet läggs upp och sökanden krävs på betalning.

6.12.11 Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar. Talan kan senast väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska socialkontoret skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom 3 år från det biståndet utbetalades förbättras, kan återkravet efterges.

Ansökan enligt 9 kap. 1 § och 3 § SoL ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (Danderyds socialnämnd yrkar att förvaltningsrätten ålägger NN att till socialnämnden återbetala...)

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och Förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till förvaltningsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det

redovisas. Eventuell förvaltningsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

6.12.12 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna göra återbetalning, får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

6.13 Anmälan vid misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan enligt 6 § bidragsbrottslagen ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Kommunerna är skyldiga att polisanmäla samtliga fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning göras.

Oavsett om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller inte ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. Sol. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet. Kommunens skyldighet att polisanmäla bortfaller dock om den enskilde lämnat riket för gott eller har avlidit.

Nedan följer en kortfattad redogörelse för det mest centrala gällande en bidragsbrottsanmälan.

6.13.1 Utredning före anmälan

Innan anmälan görs ska en utredning av vad som hänt och hur detta påverkat rätten till bistånd göras. Utredningstypen och utredningsmetoden är densamma som i övriga utredningar om felaktiga utbetalningar, se avsnitt ovan. En uppsåtsbedömning måste alltid göras och dokumenteras. Med uppsåt menas den enskildes medvetenhet om och avsikt med sitt handlande. Även grov oaktsamhet omfattas i bidragsbrottslagen.

Innan beslut fattas om bidragsbrottsanmälan ska utredningen kommuniceras med den det gäller. När det gäller ett beslut att göra polisanmälan ska det inte framgå att nämnden överväger denna åtgärd. Den enskilde ska få tid på sig att bemöta det som framkommit.

Om bedömningen görs att den enskilde medvetet förorsakat att felaktig utbetalning skett, eller att risk för felaktig utbetalning förelegat, för att få ut mer pengar än denne hade rätt till, finns anledning anta att ett brott har begåtts och en brottsanmälan ska göras.

6.13.2 Vad en brottsanmälan bör innehålla

I polisanmälan sammanställs relevanta uppgifter som framkommit i bidragsbrottsutredningen.

Brottsrubriceringen behöver inte framgå av polisanmälan. Socialtjänsten ska heller inte redogöra för den enskildes sociala situation i polisanmälan. Om dessa uppgifter har betydelse för utmätningen av straff begärs de in av tingsrätten när åtal är väckt.

Det är viktigt att brottsanmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälningstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara om den sökande har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande.

Av anmälan ska det framgå:

- Personuppgifter om den misstänkte eller misstänkta. För- och efternamn, personnummer, samtliga kända adresser och telefonnummer. Om den anmälda har skyddad identitet får personuppgifterna inte framgå av anmälan, utan särskilt sekretessblad som innehåller personuppgifterna ska bifogas.
- Anmälare och målsägande är den nämnd som anmäler och lidit skada. Nämndens namn, adress och telefonnummer till växel.
- Brottsstiden är den period som oriktiga uppgifter lämnades eller påverkade besluten.
- Ansvarig chef, namn, e-postadress och telefonnummer.
- Utredare av det misstänkta brottet, namn, e-postadress och telefonnummer.
- Vittens namn, adress och telefonnummer. Det ska även framgå vilka uppgifter de har lämnat eller kan lämna. Alla personer som kan lämna relevanta uppgifter om det inträffade bör lämnas som vittne. Det kan vara den enskildes arbetsgivare eller den person som misstänks ha bott med den enskilde. Det är åklagaren eller den åtalades ombud som avgör vem som kallas som vittne.
- Om tolk använts, namn, adress och telefonnummer till denne.

- Kortfattad beskrivning av det misstänkta brottet.
- Bedömning av ansvaret hos den enskilde, dvs. uppsåt eller grov oaktsamhet.
- En redogörelse för vilken information som socialtjänsten har lämnat till den anmälde om rätten till bidraget och uppgift om när, hur och av vem informationen lämnats.
- Storleken på skadan, dvs. den felaktiga utbetalningens typ, storlek samt tidpunkten för skadans inträffande.
- Redogörelse för tillämpliga regler för ekonomiskt bistånd.

Bilagor:

- Handlingar som styrker brottet (t.ex. förfalskade handlingar m.m.).
- Kopia på samtliga ansökningar under brottsperioden.
- Handlingar av betydelse från andra myndigheter.
- Information som den anmälde har fått och kopia på undertecknad bekräftelse på mottagen information.
- Journalutdrag, notera att det kan innehålla känsliga uppgifter.
- Kopia på lista över gjorda utbetalningar.
- Socialtjänstens kommunikering med den enskilde.
- Skriftlig korrespondens med den enskilde.
- Annan relevant information, t.ex. inkommande information, genomförandeplan, grundutredning, närvarorapport, utskrifter från Infotorg.

6.13.3 Skadestånd

Om socialtjänsten gjort en felaktig utbetalning ska polisanmälan innefatta krav på skadestånd för den förmögenhetsskada som lidits genom den brottsliga gärningen. Denna förmögenhetsskada motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Socialtjänsten bör även yrka på ränta enligt räntelagen.

Bestämmelsen om skadestånd varken ersätter eller inskränker skyldigheten att även återkräva bistånd enligt 9 kap. 1 § SoL. Skadeståndskrav ska göras oavsett om beslut om återkrav fattas eller inte.

Om åtal väcks får socialtjänsten frågan om man önskar att åklagaren yrkar på skadestånd å socialtjänstens vägnar. Beroende på framgångarna med återkravsbeslutet kan socialtjänsten välja att vidhålla sitt yrkande på skadestånd eller att efterge skadeståndskravet. Skadestånd kan tilldömas endast om den åtalade blir dömt för brottet. Om tingsrätten dömer ut skadestånd kan socialtjänsten hos Kronofogdemyndigheten ansöka om handräckning. Handräckningen i sker detta fall kostnadsfritt.

6.13.4 Expediering av polisanmälan

Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts. Åtgärden är inte ett sådant förvaltningsbeslut som avses i **33 21** § FL. Att den enskilde känner till att en polisanmälan har gjorts kan försvåra polisens och åklagarens utredning.

